

MUZEUM sztuki nowoczesnej w warszawie M	25.09.2014–06.01.2015	Kuratorki: Marta Dziewańska, Gabriela Garlatyová
	Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie ul. Emilii Plater 51, 00-124 Warszawa www.artmuseum.pl	Produkcja: Katarzyna Białach
	wstęp wolny	Architektura wystawy: Marcin Kwietowicz, Grażyna Stawicka
	Możliwość oprowadzania w języku migowym lub z audiodeskrypcją.	Wystawie towarzyszą: – bogaty program warsztatów inspirowanych metodą pracy artystki, organizowanych we współpracy z Fundacją Kultury Bez Barier. Więcej informacji: www.artmuseum.pl – sympozjum badawcze (27.09., g. 11–16) będące próbą odczytania sztuki Marii Bartuszonej w szerszym międzynarodowym kontekście historii sztuki. Pośród uczestników: Briony Fer, Anke Kempkes, Martina Pachmanová, Christine Macel, Boris Ondrejčka i Gabriela Garlatyová. Symposium odbędzie się w języku angielskim.

Maria Bartuszonej w pracowni, 1981/2, fot. G. Kladek

MARIA BARTUSZOVÁ FORMY PRZEJŚCIOWE

Maria Bartuszonej (1936–1996) to jak dotąd mało znana słowacka rzeźbiarka, odkryta szerszej publiczności w 2007 roku podczas Documenta 12 – najważniejszej międzynarodowej wystawy sztuki, odbywającej się co pięć lat w Kassel, w Niemczech. Od tego momentu jej prace zaczęły pojawiać się na międzynarodowych wystawach: niektóre z nich znalazły się w prestiżowych kolekcjach sztuki współczesnej. Sztuka Bartuszonej nigdy nie doczekała się jednak prawdziwej recepcji: jej prace prezentowane były pojedynczo, bez szerszego kontekstu i w oderwaniu od zaskakującej dynamiki jej dzieła.

Urodzona w Pradze, po ukończeniu studiów w 1961 roku razem z mężem – także artystą – Bartuszonej przeprowadza się do odległych od centrów artystycznych Koszyc. Nieliczne wystawy grupowe, luźna przynależność do modnego wtedy „Klubu Konkretystów” i kilka projektów publicznych wyczerpują jej oficjalne życie artystyczne. Tymczasem prace Bartuszonej tchną siłą i wolą przekroczenia: jej dzieła to około 400 zachowanych (w większości bardzo kruchych) rzeźb – śladów niezwykle zmagania i formalnych eksperymentów.

Większość prac artystki stworzona została w gipsie – materiale ze swojej natury przygotowanemu i nietrwałym. W ten sposób, mimo ich doskonałych kształtów, jej rzeźby są niejako z założenia próbne, niedokończone i przejściowe. Sugerują mobilność i wahanie – propozycję zamiast stwierdzenia. Jeśli Bartuszonej sięga po brąz czy aluminium, natychmiast ich materialny ciężar podważa formą lub tematem: zmiekczy go, wprawi w ruch, zmieni proporcje i zakpi z grawitacji. Jej ulubionym materiałem zdaje się jednak (tani) gips i to on staje się nie tylko materiałem jej twórczości, ale przez wpisane weń kruchość i przejściowość – także jej głęboką treścią.

Wczesne prace artystki inspirowane są naturalnymi procesami. Jej rzeźby są nie tyle tworzone, co wytłaniają się i kształtują, jakby powstawały w wyniku presji grawitacji, naporu wody lub wiatru, wyłaniania się spod topniejącego śniegu. Wyglądają jakby nie były tworzone do galerii, ale po to, by stać się częścią krajobrazu, częścią procesów natury. Artystka stosuje też zwielokrotnienia, które zdają się być „znakami życia” form (ich organicznego przekształcania, przepływania z jednej w następną), ale także rodzajem gry i zabawy poprzez rzeźbę.

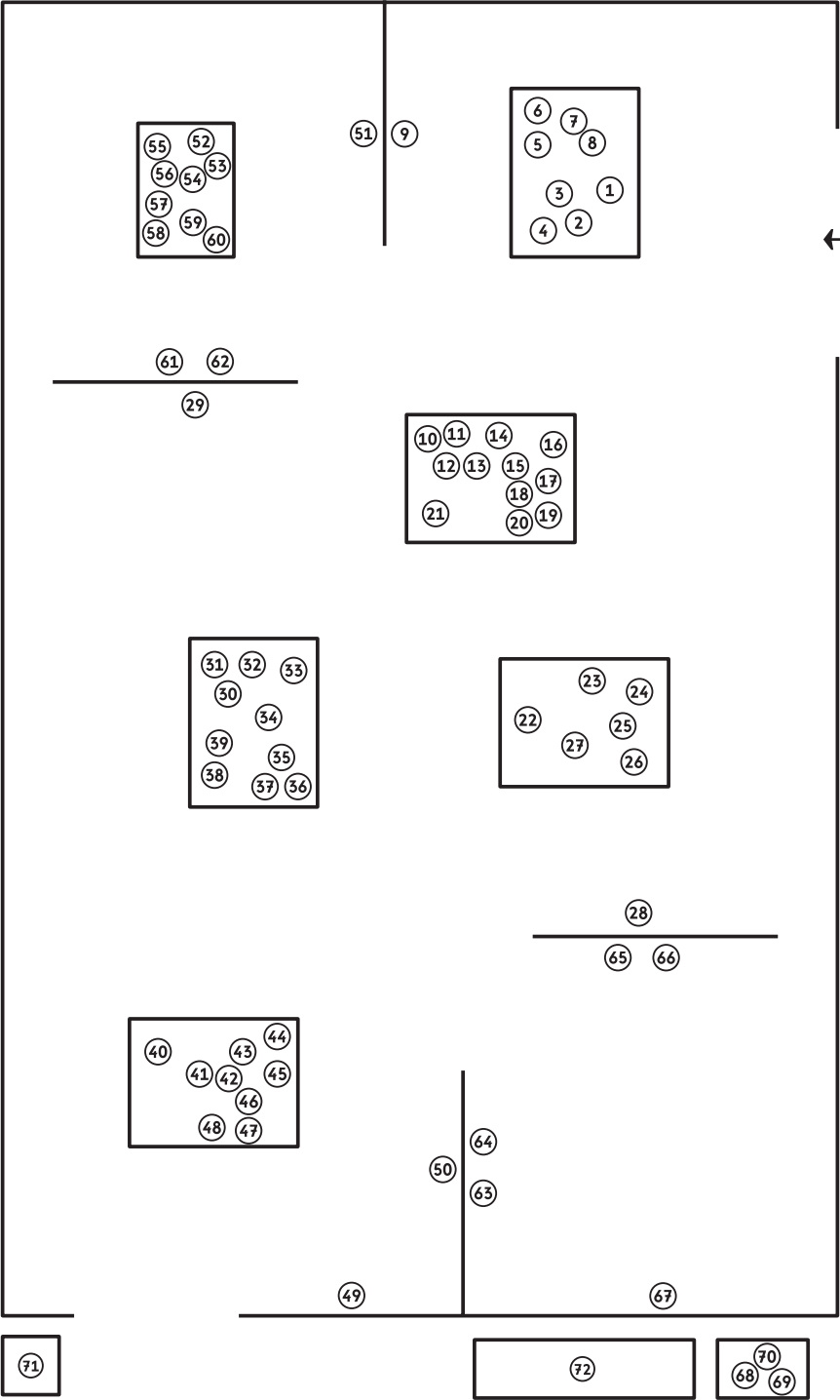
Od lat 80. twórczość Marii Bartuszonej zdominowały czyste, jajowate formy, wydrążone jajka i skorupy, których doskonałe kształty poddawane były deformacji – zgniataniu, ścisnaniu, łamaniu, związywaniu. Gest dotykania i odciskania przekształca się z czasem u Bartuszonej w jeszcze bardziej niż ścisnienie radykalne gesty cięcia, przebijania, kłucia czy rwania. W ten sposób, choć tworzy ona wyłącznie formy abstrakcyjne – niezwykle oszczędne, nawet w wyrazie minimalne – twórczość ta przepełniona jest nie tylko przemocą, ale też erotyzmem, intuicją przekleństwa i nadziei pamięci, głęboką refleksją na temat początków życia.

W końcowej fazie twórczości, artystka stosuje autorską metodę uzyskiwania gipsowych odlewów zwaną „kształtowaniem pneumatycznym”: odlew powstaje tu przy pomocy elastycznych, gumowych balonów, które oblewała ona gipsem. Obciążane szybko kruszejącą masą balony pękają pod jej naciskiem, a otrzymywane obiekty to negatywy obecności zniszczonych pozytywów. Prace te, wyglądające jak opuszczone kokony, zaczynają obklejać i obrastać pracownię, a potem przydomowy ogród Bartuszonej. Jak pajęczyny zarastają okna, jak narośle wyrastają spod kamieni, a formy wyglądające jak sterylne gniazda zalewają i zduszają rosnące konary drzew. Jednocześnie, materiałem jest ciągle gips, który wyeksponowany na wiatr i deszcz – przetrwa tylko chwilę.

Wystawa „**Maria Bartuszonej. Formy przejściowe**” to próba uchwycenia napięcia tkwiącego w pracach artystki. Bardziej niż zbiór przedmiotów, wystawa ta tematyzuje moment, w którym artysta – powodowany wewnętrznym impulsem – wymyśla nowy język. Pracując na najbardziej (z rzeźbiarskiego punktu widzenia) prymitywnym i powszechnym materiale jakim jest gips, Bartuszonej eksperymentuje i nie waha się traktować tradycji, norm i wyuczonych sposobów jako tylko przejściowych. Fakt, że dzieje się to równolegle ze zmianą paradygmatu i przełomem, który podważył dotychczasowy porządek sztuki sprawia, że twórczość ta (ze swojego ubocza, odosobnienia, czy wreszcie zapomnienia) wyraża ducha czasu i rodzący się wtedy nowy język sztuki współczesnej.

Ważnym elementem wystawy jest niezwykle klimatyczny, materiał archiwalny pokazujący proces twórczy artystki, zdjęcia prac tworzonych w naturze i „dla” natury, a także prace, które (przez wpisaną w nie destrukcję) nie przetrwały próby czasu.

PRZEWODNIK PO WYSTAWIE

- 1

Bez tytułu (Ziarno), 1965–1967
- 2

Relief złożony II, 1966
- 3

Bez tytułu, 1966
- 4

Deszcz, 1963
- 5

Bez tytułu , 1970
- 6

Rzeźba czteroczęściowa III (Kiełkowanie), 1966
- 7

Figura złożona I, 1965
- 8

Figura złożona, ok. 1965
- 9

Hommage à Fontana II, 1987
- 10

Bez tytułu 1968–1970
- 11

Bez tytułu, ok. 1968
- 12

Bez tytułu, 1968–1970
- 13

Bez tytułu, 1968
- 14

Bez tytułu, 1971
- 15

Bez tytułu, 1970
- 16

Bez tytułu, 1965
- 17

Rzeźba trzyczęściowa V, 1977
- 18

Bez tytułu, 1974
- 19

Bez tytułu, 1973
- 20

Bez tytułu, 1972
- 21

Rzeźba dwuczęściowa VIII, 1968
- 22

Bez tytułu, 1987
- 23

Bez tytułu, 1984
- 24

Bez tytułu, 1985–1987
- 25

Bez tytułu, 1985–1987
- 26

Bez tytułu, 1985–1987
- 27

Bez tytułu, 1983
- 28

Hommage à Fontana I, 1987
- 29

Topnienie śniegu I, 1985
- 30

Bez tytułu I, 1987
- 31

Bez tytułu, ok. 1984
- 32

Bez tytułu, 1982
- 33

Bez tytułu, 1973
- 34

Rzeźba dwuczęściowa V, 1973
- 35

Bez tytułu, 1972
- 36

Bez tytułu, 1972
- 37

Bez tytułu, 1972
- 38

Bez tytułu, 1972
- 39

Bez tytułu, 1972
- 40

Bez tytułu, 1986
- 41

Bez tytułu, 1984–1985
- 42

Bez tytułu, 1984
- 43

Bez tytułu, z cyklu Niekończące się jajko, 1985
- 44

Bez tytułu, z cyklu Niekończące się jajko, 1985–1987
- 45

Niekończące się jajko, 1985
- 46

Bez tytułu, 1984
- 47

Bez tytułu, 1986
- 48

Bez tytułu, 1986
- 49

Bez tytułu, 1987
- 50

Bez tytułu, 1985
- 51

Bez tytułu, 1972
- 52

Figura złożona, 1975
- 53

Rzeźba czteroczęściowa, 1974
- 54

Figura złożona VII, 1974
- 55

Figura złożona, 1967
- 56

Figura złożona III, 1967
- 57

Rzeźba trzyczęściowa IV (Kiełkowanie), 1975
- 58

Bez tytułu, 1973
- 59

Bez tytułu, 1972–1974
- 60

Bez tytułu, 1972–1974
- 61

Bez tytułu (Nasiona dmuchawca na wietrze), 1968–1970
- 62

Bez tytułu, 1967
- 63

Bez tytułu, 1987
- 64

Bez tytułu, 1987
- 65

Bez tytułu, 1987–1988
- 66

Bez tytułu, 1987–1988
- 67

Relief wertykalny i horyzontalny, 1985
- 68

Model ramy do wspinania się dla dzieci, ok. 1964
- 69

Model ramy do wspinania się dla dzieci, 1964–65
- 70

Model ramy do wspinania się dla dzieci, 1963
- 71

Fragment filmu zrealizowanego dla oficjalnej telewizji czeskosłowackiej w 1981 r., reż. NN (6'58'')
- 72

Część archiwalna

Większość prac na wystawie pochodzi z kolekcji Rodziny Bartuszków, Koszyce. Pozostałe udostępnione są dzięki uprzejmości: Galerii Rüdiger Schöttle, Monachium (2, 9, 13, 14, 29, 40, 47, 49); Kontakt. Kolekcja Sztuki Grupy Erste i Fundacji ERSTE (22, 23, 27, 45, 63); Galerii Wschodniosłowackiej, Koszyce (50, 52, 61); Galerii Alison Jacques, Londyn (25); Kolekcji Pierwszej Słowackiej Grupy Inwestycyjnej, Bratysława (67); Kolekcji Galerii Miejskiej, Bratysława (62) oraz prywatnych kolekcji w Antwerpii (30, 44) oraz w Warszawie (64). Fotografie pokazywane na wystawie pochodzą z archiwum Rodziny Bartuszków i udostępnione są dzięki uprzejmości Veroniki Bartuszkovej, Gabriela Bodnára, Gabriela Kladka.

Partnerzy:

Kontakt, Art Collection

Erste Group / ERSTE Foundation

FUNDACJA KULTURY

BEZ BARIER

PFLEIDERER

Stowarzyszenie

Wspieranie

Artystów Słowackich

Mestská galéria

Rimavská Sobota

Patroni medialni:

wiarcie.pl

gazeta

WROCLAW

TOK

Pierwsza

Radio

Informacyjne

Gazeta.pl

Warszawa

TVP

KULTURA

Maria Bartuszková, Bez tytułu, 1972, fot. S. Bartuszková, dzięki uprzejmości Rodziny Bartuszków

